

І.В. Луцкіна.
Херсонський державний університет,
кафедра екології та географії
вул. Університетська, 27, м. Херсон, 73000, Україна
Plutsk@meta.ua

ДО КЛАСИФІКАЦІЇ БІОТОПІВ ЛЕСОВИХ ВІДСЛОНЕНЬ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Формування Загальноєвропейської мережі є пріоритетним напрямком для збереження біорізноманіття. Україна, наразі, потребує уточнення та розширення меж об'єктів природно-заповідного фонду. Використовуючи європейський досвід, необхідно інтегрувати відомі класифікаційні підходи визначення біотопів для подальшої розбудови Національної екологічної мережі. В даній роботі було використано біотопічний підхід, який дає можливість порівняти екосистеми, оцінити часові зміни, ґрунтоутворні процеси, екологічні параметри, зберегти рідкісні види і ландшафти. Саме біотоп є основою для ідентифікації, формування, розвитку та збереження біоти і ландшафтного різноманіття.

Об'єктом для дослідження було обрано запроектований ландшафтний заказник «Лесовий каньйон» [7], який за своєю геологічною, ландшафтною та біологічною цінністю є перспективним для збереження, але, наразі, не входить до природно-заповідного фонду України.

Запроектований заказник розташований в межах північного узбережжя Дніпровсько-Бузького лиману в межах Станіславського виступу (Херсонська область, Білозерський район, окоп. с. Широка балка).

Лесові відслонення балки в геологічному відношенні представлені відслоненнями осадових порід четвертинного віку, а у геоморфологічному – яружно-балковою системою, яка вздовж узбережжя ускладнена зсувними та обвальними морфоскульптурами [1]. Лесові породи в межах даного природного

утворення утворюють пласти від 1 до 16 м заввишки. Шари лесу чергуються з менш потужними шарами глин та прихованих ґрунтів, закінчується профіль шаром темно-каштанових ґрунтів. Відповідна будова пояснюється активними проявами горизонтальної та вертикальної ерозії, які продукуються стікаючими дощовими і талими водами [2].

На території запроектованого заказника виявлено 222 вида судинних рослин [7], 18 видів лишайників та ліхенофільних грибів [6]. Крім цього, розповсюдження сільськогосподарських видів рослин трансформує характерні для даної території фітоценози, що дуже важливо, бо саме на схилах яру зберігається значна частка степового різноманіття.

Класифікація біотопів «Лесового каньйону» проводилась відповідно до побудови ієрархічної класифікації EUNIS [5], з дотриманням її кодів, та з урахуванням специфіки біотопів України, зокрема, класифікації біотопів Лісової та Лісостепової зон [3]. За класифікаційну одиницю було прийнято біотоп - сформована екосистема природного або антропогенного типу, в якій взаємодія біотичних та абіотичних компонентів забезпечує структурованість, організацію, цілісність протягом тривалого часу і у процесі функціонування визначає кругообіг речовин, метаболізм, трансформацію енергії, ґрунтоутворення, існування біоти на популяційному рівні, репродукцію та еволюцію видів, їх адаптацію до певних умов [4].

У результаті дослідження було визначено п'ять класів біотопів та складено загальну біотопічну класифікацію запроектованого ландшафтного заказника «Лесовий каньйон». Для ідентифікації біотопів, утворених четвертинними відкладами гірських порід, а саме лесів, автор пропонує до третього порядку класу **В** додати підклас **В3.42** (Pontic chalk and moraine cliffs); для визначення біотопів класу **Е** на ділянках з типовою для півдня України степовою рослинністю пропонується включити підклас **Е1.2D21** (Sarmatic loess steppes).

**Попередня класифікація біотопів запроектованого ландшафтного
заказника загальнодержавного значення «Лесовий каньйон»**

A Marine habitats

A2 Littoral sediment

A2.2 Littoral mixed sediments

B Coastal habitats

B3 Rock cliffs, ledges and shores, including the supralittoral

B3.3 Rock cliffs, ledges and shores, with angiosperms

B3.332 Pontic sea-cliff communities

B3.3325 Southern Pontic sea-cliff communities

B3.4 Soft sea-cliffs, often vegetated

B3.42 Pontic chalk and moraine cliffs

E Grasslands and lands dominated by forbs, mosses or lichens

E1 Dry Grasslands

E1.2D Ponto-Sarmatic steppes

E1.2D2 Sarmatic steppes

E1.2D21 Sarmatic loess steppes

F Heathland, scrub and tundra

F3 Temperate and mediterranean-scrub

F3.247 Ponto-Sarmatic deciduous thickets

F3.2471 Ponto-Sarmatic steppe brush

I Regularly or recently cultivated agricultural, horticultural and domestic habitat

I1 Arable land and market gardens

I1.3 Arable land with unmixed crops grown by low-intensity agricultural methods

На даний підхід до класифікації біотопів можна спиратися при вивченні будь-яких природних об'єктів, з метою визначення їх ландшафтної, флористичної та фауністичної цінності, та з подальшим включенням цих територій до Національної та Європейської екологічної мережі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. ALIPHANOV A.PH. (2001). Geologicheskiye pamyatniki Khersonshiny. 88 p. [Алифанов А.Ф. (2001). Геологические памятники Херсонщины. Херсон: Айлайт. 88 с.]
2. DAVYDOV O.V. Морфогенетичний аналіз території Станіславського геологічного пам'ятника / О. В. Давидов, С. В. Сімченко. // Регіональні проблеми України: Географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. [Зб. Наукових праць за матеріалами VI Міжнародної науково-практичної конференції (8-9 жовтня 2015р., Херсон) / За ред.. І.О. Пилипенка, Д.С. Мальчикової. – Херсон: ПП Вишемирский. – 2015. – С. 145–149.
3. DIDUKH YA.P., Fitsailo T.V., Korotchenko I.A., Iakushenko D.M., Pashkevych N.A. Biotopi lisovoyi ta lisostepovoyi zon Ukrainy, Kyiv: TOV Makros, 2011. - 288 c. [Дідух Я.П., Фіцайло Т.В., Коротченко І.А., Якушенко Д.М., Пашкевич Н.А. Біотопи лісової та лісостепової зон України. – К.: ТОВ «Макрос», 2011. – 288 с.]
4. DIDUKH YA.P., Mala N.A., Pashkevich T.V., Fitsailo T.V., Khodosovtsev O.E., Biotopi girskogo Krimu, Kyiv: TOV NVP «Interservis», 2016. – 292 c. [Дідух Я.П., Мала Ю.І., Пашкевич Н.А., Фіцайло Т.В., Ходосовцев О.Є. Біотопи гірського Криму. – К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2016 – 292 с.]
5. EUROPEAN NATURE INFORMATION SYSTEM [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://eunis.eea.europa.eu/>.
6. KHODOSOVTSEV O.E (2015). Chornomors`k. bot. z., 11 (3): 317-326. [Ходосовцев О.Є. (2015). Нові синтаксони лишайникових угруповань з лесових відслонень півдня України Чорноморськ. бот. ж., 11(3): 317-326]
7. MOYSIYENKO I.I. (2007). Chornomors`k. bot. z., 3 (1): 77-84. [Мойсієнко І.І. (2007). Анотований список судинних рослин запроєктованого ландшафтного заказника «Лесовий Каньон». Чорноморськ. бот. ж., 3(1): 77-84]